Vol 5 Issue 11 Dec 2015

ISSN No : 2230-7850

International Multidisciplinary Research Journal

Indian Streams Research Journal

Executive Editor
Ashok Yakkaldevi

Editor-in-Chief
H.N.Jagtap

Welcome to ISRJ

RNI MAHMUL/2011/38595 **ISSN No.2230-7850**

Indian Streams Research Journal is a multidisciplinary research journal, published monthly in English, Hindi & Marathi Language. All research papers submitted to the journal will be double - blind peer reviewed referred by members of the editorial board.Readers will include investigator in universities, research institutes government and industry with research interest in the general subjects.

International Advisory Board

Kamani Perera
Regional Center For Strategic Studies, Sri Lanka

Janaki Sinnasamy
Librarian, University of Malaya

Romona Mihaila
Spiru Haret University, Romania

Delia Serbescu
Spiru Haret University, Bucharest, Romania

Anurag Misra
DBS College, Kanpur

Titus PopPhD, Partium Christian University, Oradea,Romania

Mohammad Hailat
Dept. of Mathematical Sciences, University of South Carolina Aiken

Abdullah Sabbagh
Engineering Studies, Sydney

Ecaterina Patrascu
Spiru Haret University, Bucharest

Loredana Bosca
Spiru Haret University, Romania

Fabricio Moraes de Almeida
Federal University of Rondonia, Brazil

George - Calin SERITAN
Faculty of Philosophy and Socio-Political Sciences Al. I. Cuza University, Iasi

Hasan Baktir
English Language and Literature Department, Kayseri

Ghayoor Abbas Chotana
Dept of Chemistry, Lahore University of Management Sciences[PK]

Anna Maria Constantinovici
AL. I. Cuza University, Romania

Ilie Pintea,
Spiru Haret University, Romania

Xiaohua Yang
PhD, USA

......More

Editorial Board

Pratap Vyamktrao Naikwade
ASP College Devrukh,Ratnagiri,MS India

R. R. Patil
Head Geology Department Solapur University,Solapur

Rama Bhosale
Prin. and Jt. Director Higher Education, Panvel

Salve R. N.
Department of Sociology, Shivaji University,Kolhapur

Govind P. Shinde
Bharati Vidyapeeth School of Distance Education Center, Navi Mumbai

Chakane Sanjay Dnyaneshwar
Arts, Science & Commerce College, Indapur, Pune

Awadhesh Kumar Shirotriya
Secretary,Play India Play,Meerut(U.P.)

Iresh Swami
Ex - VC. Solapur University, Solapur

N.S. Dhaygude
Ex. Prin. Dayanand College, Solapur

Narendra Kadu
Jt. Director Higher Education, Pune

K. M. Bhandarkar
Praful Patel College of Education, Gondia

Sonal Singh
Vikram University, Ujjain

G. P. Patankar
S. D. M. Degree College, Honavar, Karnataka

Maj. S. Bakhtiar Choudhary
Director,Hyderabad AP India.

S.Parvathi Devi
Ph.D.-University of Allahabad

Sonal Singh,
Vikram University, Ujjain

Rajendra Shendge
Director, B.C.U.D. Solapur University, Solapur

R. R. Yalikar
Director Managment Institute, Solapur

Umesh Rajderkar
Head Humanities & Social Science YCMOU,Nashik

S. R. Pandya
Head Education Dept. Mumbai University, Mumbai

Alka Darshan Shrivastava
Shaskiya Snatkottar Mahavidyalaya, Dhar

Rahul Shriram Sudke
Devi Ahilya Vishwavidyalaya, Indore

S.KANNAN
Annamalai University,TN

Satish Kumar Kalhotra
Maulana Azad National Urdu University

Address:-Ashok Yakkaldevi 258/34, Raviwar Peth, Solapur - 413 005 Maharashtra, India
Cell : 9595 359 435, Ph No: 02172372010 Email: ayisrj@yahoo.in Website: www.isrj.org

ISSN: 2230-7850 Impact Factor : 3.1560(UIF) Volume - 5 | Issue - 11 | Dec - 2015

Indian Streams Research Journal

21 0;k 'krdkrhy f'k{kdkph cnyrh Hkwfedk] tckcnkjh vkf.k l?kVukRed ckf/kydh

Jokare Vijaykumar Jagnnath
Assistant Professor, Kasturbai College of Education, Ashok Chowk, Solapur.

प्रस्तावना –

'भारतीय शिक्षण व्यवस्थेमध्ये प्राचीन काळापासून शिक्षकाला खूप मानाचे स्थान आहे. शिक्षक आणि समाज याचं नातं हे अतूट असते कारण शिक्षक हा एक समाजाचा घटक आहे. तरी शिक्षकांकडे पाहताना संपूर्ण समाज आदर्श म्हणून पाहतो. प्राचीन काळापासून ते एकवीसाव्या शतकातील शिक्षकांविषयी समाजातील आदरभाव आज कायम असलेला दिसून येतो. या आदर भावनेचा समाजाकडून नेहमीच प्रत्यय येतो. यामुळे शिक्षकांची एकवीसाव्या शतकातील भूमिका ही बदलेली दिसून येते. या आजच्या २१ व्या शतकातील शिक्षकांची बदलती भूमिका ही खालीलप्रमाणे सांगता येईल.

काळ कितीही बदलला, माध्यम कितीही प्रगत झाली तरी विद्यार्थ्यांच्या जीवनातील शिक्षकांचे स्थान एखादया ध्रुव ता-याप्रमाणे अढळ व स्थिर राहणार

आहे. कारण विद्यार्थ्यांचा खरा विकास हा शिक्षकाकडूनच होणार आहे. त्यामुळे शिक्षकाला फक्त शिक्षकाला अध्यापक या भूमिकेपुरतेच मर्यादित विचार न करता एक व्यापक अर्थाने विचार करणे गरजेचे वाटते. तसेच बदलत्या काळाप्रमाणे स्वतःचे अनेक बदल शिक्षकाला स्वतःमध्ये करून घ्यायचे आहेत. शिक्षणक्षेत्रामध्ये पूर्वी स्पर्धा नव्हती. आता इथंही स्पर्धा निर्माण झाली आहे. त्याप्रमाणे शिक्षकाने सभोवतालच्या परिस्थितीनुसार स्वतःला बदलवून घेतलं पाहिजे. तो फक्त वैचारिक बदल नसून बदलती जबाबदारी त्याने नव्याने पार पाडली पाहिजे. याचाही विचार पुढीलप्रमाणे करता येईल.

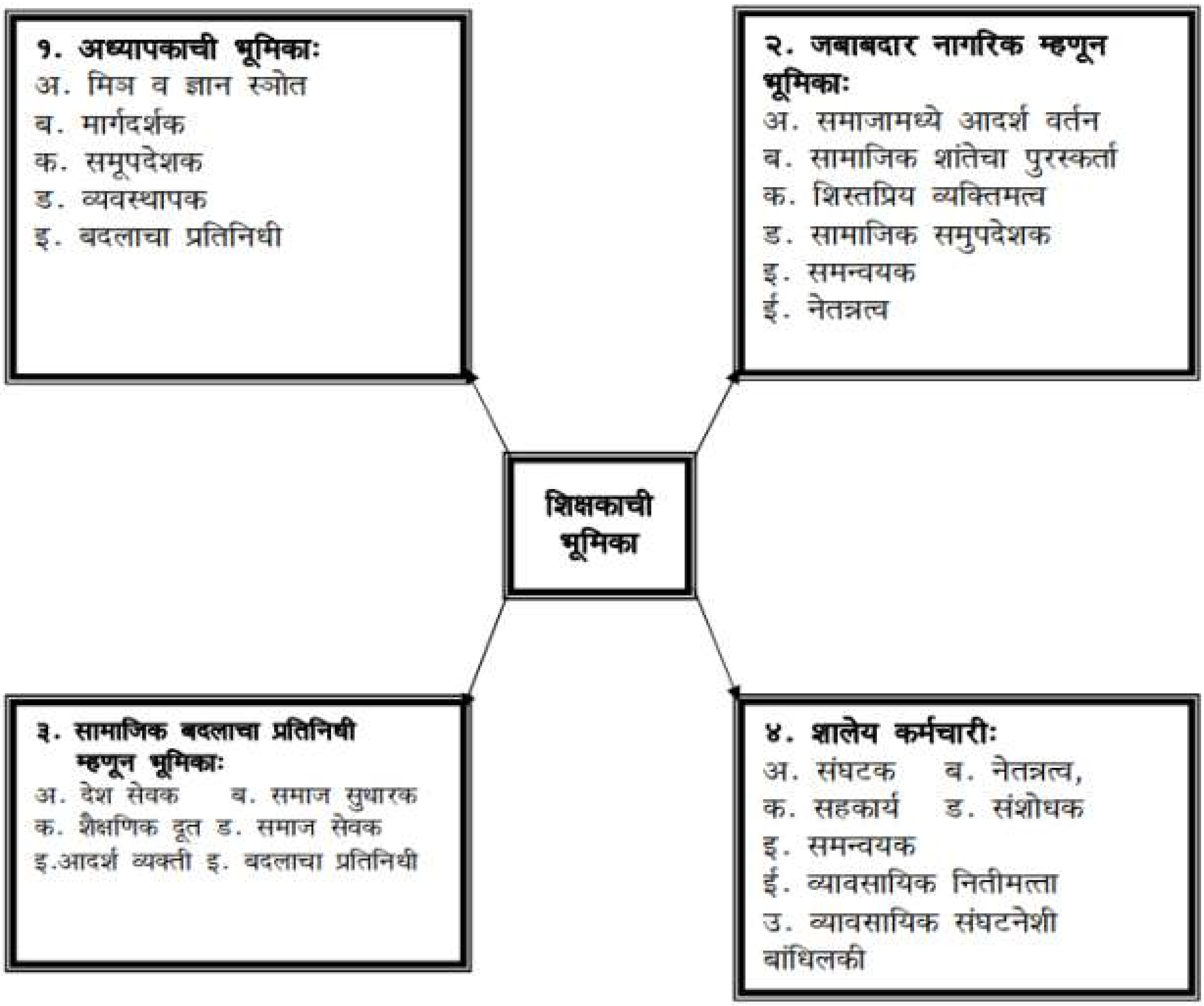

21 व्या शतकातील शिक्षकांची बदलती जबाबदारी:

शिक्षकाची भूमिका ही पूर्वीपेक्षा निश्चितच विस्तारली आहे. याचे कारण बदलती समाज रचना, सामाजिक बदल, बदलत जाणारी सामाजिक अपेक्षा. जेव्हा शिक्षकाबददल आदर वाटतो तसा जबाबदारी ही आपोआप वाढत जाते. आजच्या स्पर्धेच्या युगात पालक, विद्यार्थी पूर्वीपेक्षा जास्त जागरूक झालेले आपणास दिसून येतात. पालक, विद्यार्थी, समाज हा एक ग्राहक या नात्याने शिक्षणप्रक्रियेकडून गुणवत्तेची हमी मागवतात. गुणवत्ता हा तर आजच्या काळातील परवलीचा शब्द झालेला आहे. सध्याच्या शिक्षकांची जबाबदारी खालीलप्रमाणे–

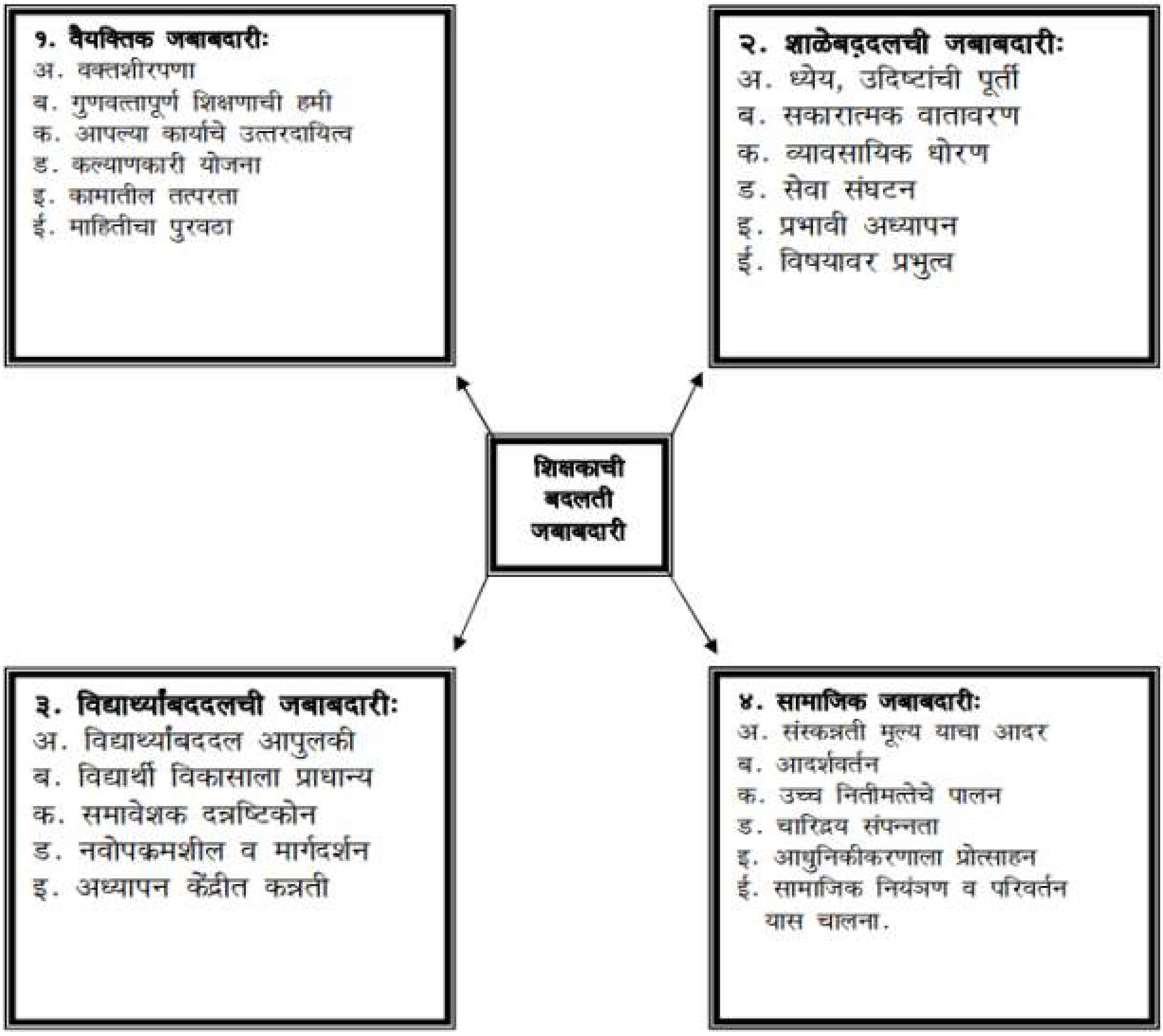

अशा विविध नव्या जबाबदा-या शिक्षकाला पार पाडाव्या लागतात. अन्यथा या स्पर्धेच्या व धावपळीच्या ज्ञानाधिष्ठित युगात आपण बाजूला पडण्याचा धोका अधिक आहे असे म्हटल्यास ते चूकीचे ठरणार नाही.

शिक्षकांची संघटनात्मक बांधिलकी:

शिक्षकाची संघटनात्मक बांधिलकी याचा विचार करत असताना संघटना व बांधिलकी याचा ही स्वतंत्र विचार करणे आवश्यक आहे

बांधिलकी:.

बांधिलकी ही भावात्मक क्षेत्राशी निगडीत असलेली संकल्पना आहे. बांधिलकी म्हणजे बांधणे, आपल्या मताशी, मूल्यांशी आणि विचाराशी, दिलेल्या शब्दाशी आपण स्वीकारलेल्या कामाशी बांधिल असणे. बांधिलकी ही सापेक्ष संकल्पना आहे. यामध्ये खालील घटकांचा समावेश होतो.

श्रध्दा, निष्ठा, भरवसा, विश्वासार्हता, निश्चितता, आस्था, एकवाक्यता, सहानुभूती, प्रामाणिकपणा, चारित्र्य,

यापैकी कोणताही एक घटक नसेल तर तर बांधिलकी ताकद कमी होते. आजच्या काळात समाजात अनेक प्रकारचे गैरप्रकार, फसवणूक, लुबाडणूक व फसवणूक करणारी माणसे आपल्या तत्वाशी, सत्याशी, मूल्यांशी कधीच बांधिल नसतात. जर ती खरोखर बांधिल असती तर अशा प्रकारचे गैरवर्तन त्यांच्याकडून कधीच झाले नसते.

संघटनात्मक बांधिलकी:

"संघटना ही अनेक लोकांचा समूह असते. या समूहात प्रत्येक जण एकमेकांवर अवलंबून असतात. तो संपूर्ण समूह एकाच उदिष्टासाठी आपले कार्य करीत असतो आणि हे कार्य करीत असताना त्याला एक व्यावसायिक स्वरूप येते तसेच आपल्या कार्याशी उत्तरदायित्व ठेवणे हे त्यांचे कर्तव्य असते." अशाप्रकारे संघटनेचे स्वरूप सांगता येईल.

शिक्षक आणि शाळा यांचे नाते अतूट असते. शाळेशिवाय शिक्षकाला पूर्णत्व येवू शकत नाही. शाळेमध्ये विद्यार्थ्यांसमवेत जो आनंद शिक्षकांना मिळतो तो इतर कोठेही मिळू शकणार नाही.

शाळा ही संघटना मानून शाळेशी संबंधित सर्व घटकाशी आपल्याला बांधिल राहणं हे शिक्षण प्रक्रियेसाठी महत्वाच तर आहेच यामुळे आपल्या वैयक्तिक व शाळेच्या विकासात नक्कीच भर पडेल यात शंका नाही. शिक्षकाचे वर्तन हे नेहमी आदर्श असले पाहिजे. तसं जाणीवपूर्वक प्रयत्न करणे ही काळाची गरज बनली आहे.

एक उत्तम शिक्षक अत्यंत बारकाईने आपल्या कामासंदर्भांत योजना आखून स्वतःला अध्यापनासाठी सज्ज करतो ही कधी विसरता कामा नये.

शाळा ही एक संघटना मानली आहे. या शाळेसंदर्भांत शिक्षक आणि विद्यार्थी यांच्या नात्याचे स्वरूप अधिक विस्त”तपणे मांडण्याचा प्रयत्न केला आहे.

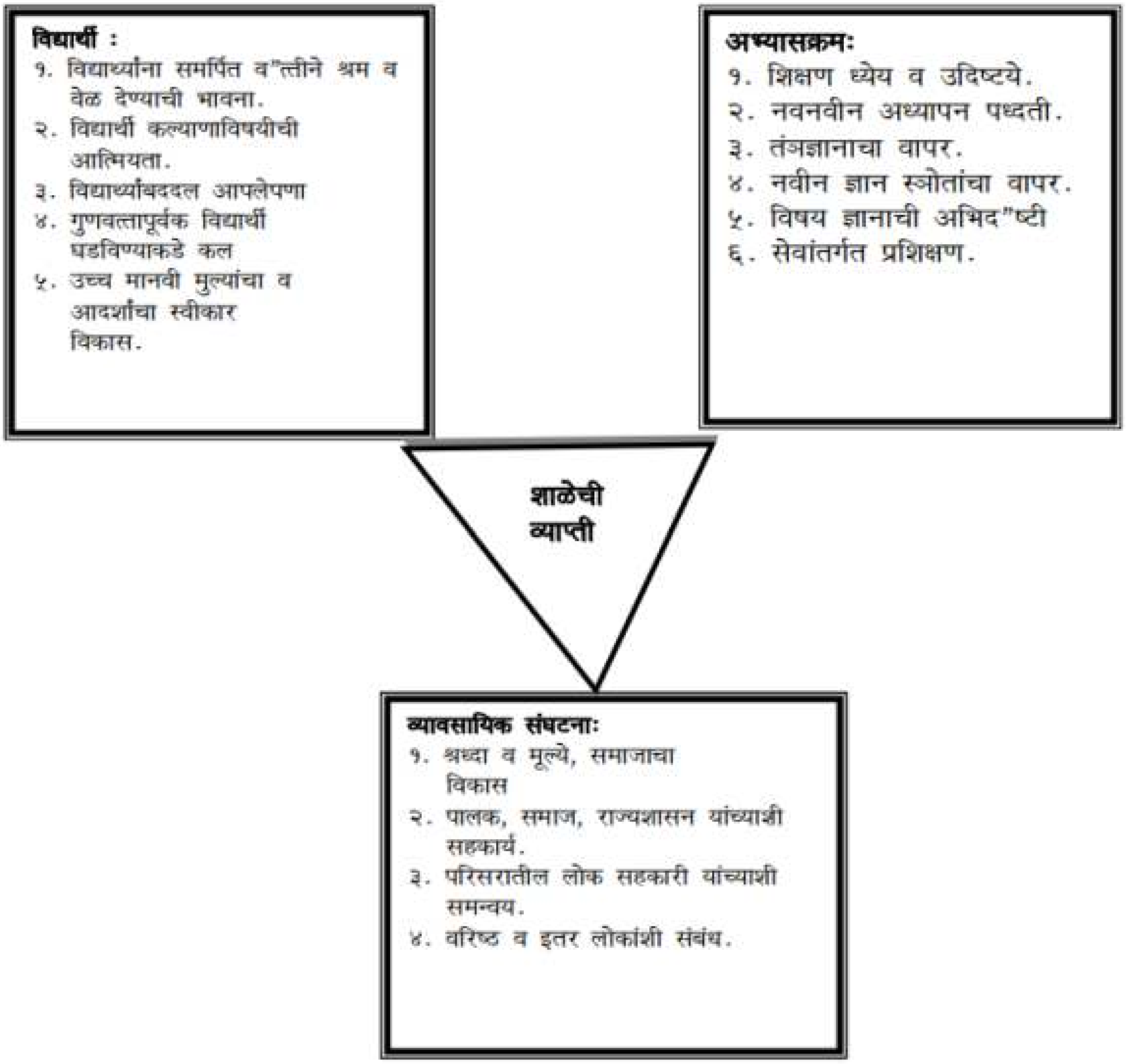

या ठिकाणी शाळा ही एक संघटना मानली आहे. प्रत्येक संघटनेची म्हणून काही वैशिष्टये असतात. संघटनेचे स्वरूप आणि त्यातील फरक हे सुध्दा महत्वाचे मानले जातात. आपल्या संघटनेबददल अर्थातच शाळेबददल शिक्षकाला नव्याने विचार करावा लागेल. यामध्ये

१. संघटनात्मक मूल्ये जपणे आपले कर्तव्य.
२. संघटनात्मक वैशिष्टये जपणे महत्वाचे.

३. संघटनात्मक महत्व राखणे महत्वाचे.
४. संघटनात्मक समाधानाकडे जाणीवपूर्वक लक्ष.
५. संघटनात्मक तत्वे ही आपली पण तत्वे असावीत.
६. संघटनात्मक विशेष जपण्यासाठी सदैव प्रयत्न करणे आवश्यक असते.
७. संघटनात्मक संस्कृती आदर्श ठेवण्यासाठी सतत धडपड.

अशाप्रकारे आपल्या शाळानामक संघटनेच्या विकासासाठी, पर्यायाने विद्यार्थ्यांच्या विकासासाठी पुन्हा एकदा नव्याने आपले योगदान घ्यायचे आहे.

समाजातील एक जबाबदार घटक म्हणून आपला संपर्क निश्चितच मोठा असतो. एक जबाबदार शिक्षक या नात्याने आपल्याला आपल्या व्यक्तिमत्वाचा नव्याने विचार करावा लागेल.

शाळा एक संघटना व त्याची व्याप्ती याचा विचार केल्यानंतर एक बांधिलीयुक्त शिक्षक म्हणून शिक्षकाने आपल्या संघटनेशी बांधील राहिले पाहिजे याचाही विचार होणे गरजेचे आहे.

Publish Research Article
International Level Multidisciplinary Research Journal
For All Subjects

Dear Sir/Mam,

We invite unpublished Research Paper,Summary of Research Project,Theses,Books and Book Review for publication,you will be pleased to know that our journals are

Associated and Indexed,India

- International Scientific Journal Consortium
- OPEN J-GATE

Associated and Indexed,USA

- Google Scholar
- EBSCO
- DOAJ
- Index Copernicus
- Publication Index
- Academic Journal Database
- Contemporary Research Index
- Academic Paper Databse
- Digital Journals Database
- Current Index to Scholarly Journals
- Elite Scientific Journal Archive
- Directory Of Academic Resources
- Scholar Journal Index
- Recent Science Index
- Scientific Resources Database
- Directory Of Research Journal Indexing

Indian Streams Research Journal
258/34 Raviwar Peth Solapur-413005,Maharashtra
Contact-9595359435
E-Mail-ayisrj@yahoo.in/ayisrj2011@gmail.com
Website : www.isrj.org